

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā 2017.gada 10.novembrī

Nr.527

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Inārai Mūrniecei

Ļoti cienījamā Mūrnieces kundze!

Saeima 2017.gada 2.novembrī pieņēma likumu “Grozījumi likumā “Par tiesu varu”” (likumprojekta Nr.898/Lp12) (turpmāk – Likums). Likuma 2.panta otrā daļa paredz izslēgt likuma “Par tiesu varu” 33.panta 2.¹ daļu, bet Likuma 5.panta otrā daļa paredz izslēgt 40.panta 2.¹ daļu.

Spēkā esošā likuma “Par tiesu varu” 33.panta 2.¹ daļa nosaka, ka viena un tā pati persona var būt par rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāju ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas. Savukārt likuma “Par tiesu varu” 40.panta 2.¹ daļa nosaka, ka viena un tā pati persona var būt par apgabaltiesas priekšsēdētāju ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas.

I

Abas ar Likumu izslēgtās normas likumā “Par tiesu varu” tika iekļautas ar 2013.gada 13.jūnija grozījumiem (*sk. 2013.gada 13.jūnija likuma “Grozījumi likumā “Par tiesu varu” 7.panta pirmo daļu un 40.panta pirmo daļu*). Šo normu pieņemšanu ierosināja tieslietu ministrs, reaģējot uz likumprojektā paredzēto ierobežojumu vienai un tai pašai personai būt par Augstākās tiesas priekšsēdētāju vairāk nekā divus termiņus pēc kārtas (*sk. tieslietu ministra Jāņa Bordāna 2013.gada 28.janvāra vēstules Nr.1-11/319 3. - 4.lpp.*).

Tieslietu padome neatbalstīja priekšlikumus ierobežot rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāja, apgabaltiesas priekšsēdētāja un Augstākās tiesas priekšsēdētāja

atrašanos amatā līdz diviem termiņiem pēc kārtas (*sk. Tieslietu padomes 2013.gada 22.aprīļa lēmuma Nr.39 1., 5. un 12.punktu*). Neraugoties uz Tieslietu padomes izteiktajiem iebildumiem, Saeima tiesībpolitiski izšķīrās atbalstīt pilnvaru termiņu ierobežojumu tiesu priekšsēdētājiem un pieņēma attiecīgo regulējumu (*sk. 11.Saeimas pavasara sesijas divpadsmitās sēdes 2013.gada 13.jūnijā stenogrammu*). Tas stājās spēkā 2013.gada 1.septembrī.

II

2015.gada 28.oktobrī Ministru kabinets iesniedza izskatīšanai Saeimā likumprojektu "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" (likumprojekta Nr.431/Lp12). Tā 2.panta otrā daļa un 3.panta otrā daļa paredzēja izslēgt likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļu un 40.panta 2.¹ daļu. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka "likumprojekts paredz atcelt ierobežojumu rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājam un apgabaltiesas priekšsēdētājam tikt ieceltam amatā vairāk nekā divus termiņu pēc kārtas, tādējādi nodrošinot, ka vakantajā tiesas priekšsēdētāja amatā saskaņā ar izsludināto konkursu, veicot visu tiesas priekšsēdētāja kandidātu izvērtēšanu, var iecelt objektīvi spēcīgāko un piemērotāko amata kandidātu" (*sk. likumprojekta Nr.431/Lp12 "Grozījumi likumā "Par tiesu varu" anotācijas I sadaļas 2.punktu*).

Šis likumprojekts turpmākai izskatīšanai Saeimā nav virzīts, taču uz tā pamata Saeimas Juridiskā komisija izstrādājusi 2017.gada 2.novembra Saeimas sēdē pieņemto likumu "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"". Anotācijā likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļas un 40.panta 2.¹ daļas izslēgšana pamatota ar iespējām visiem potenciāliem kandidātiem piedalīties tiesas priekšsēdētāja atlases konkursā.

Anotācijā norādīts: "Tā kā atbilstošākā tiesas priekšsēdētāja kandidāta atlase notiek konkursa kārtībā, tad minētais ierobežojums, kas pēc būtības liedz konkursā piedalīties personai ar pieredzi un kompetenci vadības jomā, nebūtu uzskatāms par samērīgu. Turklāt tiesu teritoriju reformas gaitā, veidojoties lielākām tiesām, vienlaikus faktiski tiek paplašināts iespējamo pretendentu loks, nodrošinot iespējas konkursā izvēlēties piemērotāko kandidātu. Norādāms, ka pieredze vadības jomā ir tikai viens no iespējamajiem kritērijiem. Būtiska nozīme ir konkrētā kandidāta personiskajām prasmēm un īpašībām, autoritātei (līderībai) kolektīvā, kā arī kandidāta redzējumam par tiesas darba turpmāko attīstību" (*sk. likumprojekta Nr.898/Lp12 "Grozījumi likumā "Par tiesu varu" anotācijas 1.punktu*).

Tieslietu padome atbalstīja šo Likumā ietvertu regulējumu (*sk. Tieslietu padomes 2017.gada 12.jūnija lēmumu Nr.44*). Tomēr pirms trešā lasījuma Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas un Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs notika diskusija par šo iecerī (*sk. 12.Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas 2017.gada 5.septembra sēdes protokolu Nr.63 un*

12.Saeimas Juridiskās komisijas 2017.gada 3.oktobra sēdes protokolu Nr.241). Saeima šo regulējumu atbalstīja, Likumu pieņemot galīgajā lasījumā (sk. 12.Saeimas rudens sesijas desmitās sēdes 2017.gada 2.novembrī stenogrammu).

III

Uzskatu, ka Saeimas pieņemtais lēmums izslēgt likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļu un 40.panta 2.¹ daļu un atcelt ierobežojumu rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājam un apgabaltiesas priekšsēdētājam ieņemt minēto amatu vairāk nekā divus termiņus pēc kārtas nav vērsts uz tiesu sistēmas attīstību.

Vairāku pilnvaru termiņu ierobežojums pēc kārtas pildīt kādu vadošu amatu sekmē jebkuras institūcijas attīstībai nepieciešamo dinamiku un rada labus priekšnoteikumus vajadzīgām pārmaiņām. Ilgstoša atrašanās vienā amatā var radīt stagnācijas riskus. Pienākums pēc samērīga laika izraudzīties citu personu noteiktam amatam, lai arī iepriekšējais vadītājs ir labi un godprātīgi pildījis savus pienākumus, sekmē institūcijas attīstību. Tas arī rada iespēju veidot plašāku to personu loku, kuriem būtu bijusi iespēja pilnveidot savas vadītāja prasmes un uzņemties atbildību par institūcijas darbību.

Stipras demokrātiskas sistēmas raksturo amatpersonu maiņa pēc noteikta termiņa, lai dotu iespēju arī citiem profesionāļiem uzņemties līdera lomu, nevis labu vadītāju nemainīga palikšana savos amatos.

IV

Mehāniska atgriešanās situācijā, kāda bija pirms 2013.gada 13.jūnija likuma "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" spēkā stāšanās, nebūtu pieļaujama.

Pirmkārt, likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļa un 40.panta 2.¹ daļa pēc tās spēkā stāšanās 2013.gada 1.septembrī vairākus gadus ir jau bijusi spēkā un nav radījusi nepārvaramas grūtības to piemērošanā. Likumdevējs, 2013.gada 13.jūnijā pieņemot šo regulējumu, deva pietiekami ilgu pārejas periodu, proti, vismaz vienu pilnu tiesas priekšsēdētāja pilnvaru termiņu, lai tiesu sistēma varētu sagatavoties pārmaiņām.

Otrkārt, likumdevējs līdz šim konsekventi ir virzījies uz to, lai paredzētu divu termiņu ierobežojumus noteiktu amatu pildīšanai tiesu varā. Ar 2008.gada 3.aprīļa likuma "Par tiesu varu" grozījumiem tika paredzēts divu termiņu ierobežojums Tiesnešu ētikas komisijas locekļiem. Ar 2010.gada 3.jūnija likuma "Par tiesu varu" grozījumiem tika paredzēts divu termiņu ierobežojums vēlētiem Tieslietu padomes locekļiem. Savukārt ar 2013.gada 13.jūnija likuma "Par tiesu varu" grozījumiem noteikts divu termiņu ierobežojums rajona (pilsētas) tiesu priekšsēdētājiem,

apgabaltiesu priekšsēdētājiem un Augstākās tiesas priekšsēdētājam.

Līdzīgi ar 2012.gada 22.novembra grozījumiem Prokuratūras likumā tika noteikts divu termiņu ierobežojums ģenerālprokuroram.

Līdz šim gan ir pietrūcis sistēmiska izvērtējuma par to, kuros gadījumos būtu nepieciešams un attaisnojami paredzēt pilnvaru termiņu ierobežojumu, radot normatīvus priekšnoteikumus amatpersonu maiņai. Tomēr nepārprotami ir iezīmējusies likumdevēja pārlicība, ka primāri tiesneša uzdevums tiesu sistēmā ir spriest tiesu, savukārt citu amata pienākumu izpildīšana tiesu varā ir terminēts tiesneša uzdevums, kurš nedrīkstētu kļūt par dominējošo visas tiesneša karjeras garumā.

Ar Likumu radītā fragmentārā atteikšanās no likumdevēja līdzšinējās pozīcijas nevar tikt uzskatīta par sistēmisku un izsvērtu risinājumu. Tas nevairo cieņu pret likumu un uzticēšanos tiesu varai.

Treškārt, argumenti pret likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļu un 40.panta 2.¹ daļu likumdevēja diskusijās ar tiesu varu nav būtiski mainījušies, salīdzinot 2013.gada 13.jūnija grozījumu un 2017.gada 2.novembra grozījumu pieņemšanas gaitu. Lai arī šajā laika periodā vērā ņemama ir šobrīd notiekošā pirmās instances tiesu reforma, tomēr tas neattaisno regulējuma automatisku pārskatīšanu attiecībā uz apgabaltiesu priekšsēdētājiem. Ja pirmās instances tiesu reformas rezultātā veidojas nepieciešamība atsevišķos gadījumos paredzēt speciālu regulējumu apvienoto tiesu priekšsēdētājiem, likumdevējs to var veikt likuma pārejas noteikumos, neskarot likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļu un 40.panta 2.¹ daļu.

V

Vēlos atgādināt, ka likumdevējam ir pienākums uzklaut tiesu varas un to pārstāvošās Tieslietu padomes viedokli, taču Satversme Tieslietu padomei nepiešķir veto tiesības jautājumu izlemšanai, kas skar tiesu varas jautājumus. Likumdevējam saskaņā ar Satversmi ir tiesības un pienākums izdarīt visai sabiedrībai svarīgas tiesībpolitiskas izšķiršanās un pamatot savu nostāju dialogā ar Tieslietu padomi (*sk.Satversmes tiesas 2012.gada 28.marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2011-10-01 26. un 30.punktu*).

Reāla rotācija tiesu varas vadošajos amatos veicinātu profesionālo izaugsmi visos tiesu varas līmeņos. Tas dotu iespējas apzināt plaša tiesnešu loka potenciālu uzņemties atbildību par tiesas un tiesu varas kopumā darbību, ļautu pēc iespējas vairāk tiesnešiem apgūt jaunas profesionālās un vadības prasmes, kā arī sekmētu pēc iespējas vairāk tiesnešu aktīvāku iesaistīšanos visai sabiedrībai būtisko jautājumu par tiesiskuma nostiprināšanu risināšanā.

Pēc pilnvaru termiņa beigām tiesu priekšsēdētāju iegūtā pieredze būtu

izmantojama labākai tiesas spriešanai. Viņi var pretendēt uz citiem tiesu varas amatiem, kuros tiesas vadīšanā gūtā līdzšinējā profesionālā pieredze un prasmes var būt ļoti noderīgas. Turklāt esošais regulējums liedz ieņemt tiesas priekšsēdētāja amatu vairāk kā divus termiņus pēc kārtas, bet tas neliedz tiesneša karjeras laikā šajā amatā atgriezties.

VI

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 71.pantu, prasu likuma "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" (likumprojekta Nr.898/Lp12) otrreizēju caurlūkošanu.

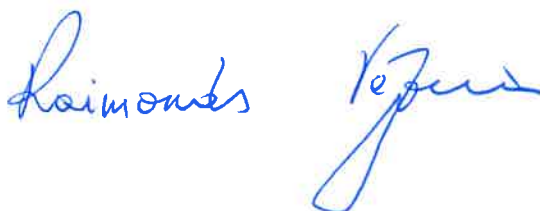
Nemot vērā šajā rakstā izteiktos apsvērumus, aicinu Saeimu atkārtoti izvērtēt Likuma 2.panta otrajā daļā un 5.panta otrajā daļā paredzēto likuma "Par tiesu varu" 33.panta 2.¹ daļas un 40.panta 2.¹ daļas izslēgšanu. Aicinu Saeimu saglabāt likumā "Par tiesu varu" šobrīd ietvertu ierobežojumu rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājam un apgabaltiesas priekšsēdētājam tikt ieceltam amatā vairāk nekā divus termiņus pēc kārtas.

Tāpat aicinu Saeimu sistēmiski izvērtēt visu spēkā esošo regulējumu, kurā amatpersonām nav noteikts ierobežojums pretendēt uz vairāk nekā diviem pilnvaru termiņiem pēc kārtas attiecīgajā amatā.

Aicinu izsvērt, kādiem amatiem demokrātijas un pienācīgas pārvaldības interesēs nepieciešams noteikt pilnvaru termiņu ierobežojumus, lai sekmētu amatpersonu rotāciju un radītu priekšnoteikumus valsti stiprinošām pārmaiņām arī citās jomās.

Cieņā

Valsts prezidents

Raimonds Vējonis